

"Satsningar" kan inte få vara de enda politiska argumenten i valrörelsen.

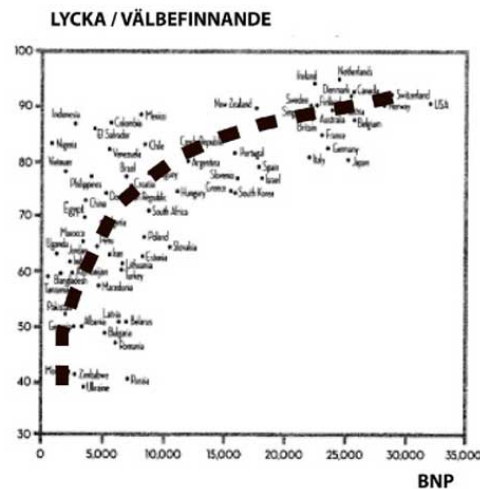
av Bengt-Åke Wennberg

Välstånd är att vara kapabel att

1. **Skapa goda relationer** till familj och närstående – att medverka till att dom, som man står nära, har det bra.
2. **Skapa en förutsebar och stabil finansiell situation** – man betonar stabiliteten snarare än nivån – dvs. att känna sig trygg i att förutsättningarna för att klara av sina ekonomiska åtaganden inte kommer att förändras genom andras nyckfullhet i beslut och åtgärder.
3. **Skapa en position i vilken man känner att man ingår i samhället** – i vår kultur är det särskilt viktigt att denna position uppstår genom att utföra ett arbete som har mening i samhället och får uppskattning
4. **Etablera en social gemenskap** i vilken man har vänner som man kan känna sig trygg med
5. **Hålla sig frisk** – vilket är mycket mer än att slippa vara sjuk
6. **Skapa sig en personlig frihet** – det vill säga ett "revir" inom vilket man är betrodde att ta ansvar för sina val

Dessutom visar många studier av lycka att det upplevs negativt att ständigt bli jämförd med andra.

Hämtat från Richard Layards bok "Happiness - lessons from a new science", Penguin Press 2005.

Anders Borg förklarar att hans styrning av Sveriges finanser är det enda regeringsdugliga alternativet. Eftersom oppositionen måste protestera så har detta gjort att valrörelsen nästan bara handlar om pengar och "satsningar". Valfläsk kallades det förr. Men jag menar i enlighet med Layard att de politiska problem som borde diskuteras är betydligt djupare och större och inte enbart kan baseras på dagens ekonomiska teoribildning.

I en bok av [Wolfgang Streeck, "Köpt tid"](#), som kom ut före jul, och som refereras av Mattias Hagberg i GP den 19 januari 2014, så finner jag att även Streeck menar att den Europeiska krisen har mycket djupare politiska orsaker än bara rent ekonomiska.

Det är orsaker som politiker enligt Streeck inte förstår eller i varje fall talar tyst om. Oförståelsen för dessa underliggande frågor, döljs enligt Streeck av att man köper sig tid genom att trycka pengar för att göra "satsningar". Kanske är numera alla våra politiker på helt fel spår.

SAMARBETSDYNAMIK AB

Ölsdalen 134, 693 91 Degerfors, telefon 0586 726 126

Email: bengt-ake.wennberg@samarbetsdynamik.se

<http://www.samarbetsdynamik.se>

Ett tecken på detta är att många yrkesgrupper beskriver att de ekonomiska modellerna "kidnappat" deras profession, det vill säga det kunnande som lägger grunden för välfärdsstaten. Läkare, lärare och poliser var tidigt ute med dessa farhågor. De påpekar hur incitamentsstrukturer, där ekonomin sätts i centrum istället för kompetens och kvalitet, får dem att göra avkall på sin egen yrkesetik. Seriösa analyser om vår tids förhållanden lyser med sin frånvaro, Därmed blir naturligtvis också det kvalitativa utfallet dåligt även om man gör satsningar.

Jobbfrågan är valets huvudfråga. Maud Olofsson beskrev i en intervju i SVT den 27 januari 2014 skillnaden mellan sysselsättning och massarbetslöshet. Reportern ville diskutera massarbetslösheten och anklaga regeringen för att arbetslöshetssiffrorna inte minskat. Maud Olofsson ville emellertid diskutera sysselsättningen och det faktum att antalet sysselsatta hade ökat. Hon menade att det var denna skillnad i fokus som en gång skiljde Alliansen från det rödgröna alternativet.

Det ligger mycket i det. Fler sysselsatta ger en ökad skatteintäkt och en mängd andra fördelar. Risken är att en politisk argumentation enbart kring massarbetslösheten, och regeringens ansvar för denna, tränger undan en nödvändig diskussion om sysselsättningen. Men Maud Olofsson lyckades inte göra skillnaden i de två olika tankefigurerna särskild tydlig eftersom det i grunden är *samma* tankefigur. Det blev då bara ett demagogiskt trick. Detta är symptomatiskt för Alliansens misslyckande. Mycket prat och lite verkstad.

Min egen uppfattning är att Olofsson här lyfter en synnerligen verklighetsnära fråga. Men den snuddar bara vid Streeks analys. Den avgörande frågan är *vad som i grunden utförs* av de som får pengar genom att staten trycker nya. Nämligen vem som i vårt samhälle har makt att med ökade finansiella resurser åstadkomma vad.

Makten att skapa meningsfull sysselsättning ligger inte främst hos regeringen utan hos oss medborgare. Vi ingår inte som automater i ett tekniskt och socialt system som rattas runt av politiker. Vi är levande, engagerade och kreativa människor som var och en av oss har förmåga att forma vår tillvaro på ett för oss lämpligt sätt. En del av vad vi gör är meningslöst, en del till och med destruktivt och annat kan ha betydelse för allas vår livskvalitet. Borgs bokhållarmaner hjälper oss inte att bedöma vad som är vad.

Frågan är därför om man som i dagens debatt skall föra en bokhållardiskussion om vilka satsningar staten skall göra, eller möjligen inte

har gjort, eller om man skall flytta debattens fokus till vad som skulle medföra att vi alla skulle kunna *känna oss mer kapabla och tillräckligt välinformerade* för att tillsammans *skapa en meningsfull sysselsättningen*. Vilka politiska åtgärder behöver då genomföras för att på detta sätt främja vår gemensamma ekonomi? Det är därvid en fråga om en maktförskjutning från auktoritära samarbetsformer mot mer demokratiska och medskapande.

Richard Layard är en engelsk ekonom, som sitter i överhuset för Labor, och som har studerat hur välfärd och lycka samvarierar med bruttonationalinkomsten. Hans studier visar enligt diagrammet i bilden i början av bloggen att relationen mellan bruttonationalinkomst och upplevelsen av välfärd planar ut när samhällen blir mer demokratiskt utvecklade. Ökad BNP skapar *inte* med naturnödvändighet mer välfärd. När man kommit till en viss plåtå – över fattigdomsfällan – är det uppenbarligen helt andra förhållanden som definierar välfärd.

Layard beskriver detta [i sin bok "Happiness"](#) och har i denna bok förslag på vilka dessa sociala förhållanden kan vara. Kanske finns det i hans bok ett svar på Streeks funderingar. Min poäng med just denna blogg är att föra fram en något udda punkt i Layards undersökning som går i linje med Streeks analys.

Min poäng är att försöken till den styrning som man nu använder sig av, kan slå slint och motverka framväxten av den motivation hos medborgarna, som är nödvändig för att få dem att medverka till att skapa ett "gott" samhälle.

Denna blockering tycks inträffa när den politiska diskussionen om styrning, organisation, finansiering, organisering, kompetens och kvalitet, som numera alla politiker med liv och lust deltar i, utgår från en bild av offentliga verksamheter och statligt stöd som tydliga och enkla hierarkiska linjeorganisationer.

Två författare Dalsvall och Lindström menar i sin bok ["Bortom tankefällan"](#) att de grundantaganden som denna patriarkala och hierarkiska bild bygger på, inte längre är relevant i dagens samhälle. Detta stöds också av Layards studier. Deras erfarenheter bekräftas också av mina egna observationer och samtal.

Det moderna organisatoriska landskapet kännetecknas alltså *inte* längre av:

- ett tydligt maktcentrum
- en stabil inre struktur

- att högre nivåer övervakar lägre
- att bara organisationens egna mål räknas
- en tydlig gräns mot omvärlden
- att ansvar och befogenheter följer positionen
- att all kommunikation mellan enheter sker via överordnade

Eftersom den hierarkiska samtals- och analysmodellen är föråldrad så menar både jag och Dalsvall och Lindström att helt andra möjligheter för medborgarna *att själva agera* skulle dyka upp om samhället ordnades efter andra politiska principer än de hierarkiska.

För att på djupet förstå den politiska karaktären av detta nya organisatoriska landskap – och de nya möjligheter – som Dalsvall och Lindström talar om måste man utgå från den tjänstedominanta logik som bland annat finns redovisad i [Vinnovas Rapport VR 2009:07](#) men som det skulle gå för långt att gå in på här. Det intressanta med denna logik är att den inte bara sätter pengarna utan också kunden – människan mot vilken tjänsteinsatsen är riktad – i centrum.

När människor strävar efter en bättre värld söker de således efter andra värden än de som den konventionella ekonomiska teorin och alla våra politiker beskriver. Därför blir dagens politiska analyser och den förhärskande hierarkiska styrningsmetodiken irrelevanta. Hur politiken spårat ur har på senare år tydligt illustrerats av de studier som gjorts på NPM (New Public Management)

Principerna bakom NPM, New Public Management, som inte längre är så ny, kan förenklat uttryckas som:

- en tydligare och synligare styrning av en principal i toppen på hierarkin
- explicita standards och uppföljning av prestationer vilka starkt formaliserar arbetet
- större fokus på kontroll av output, dvs. uppföljningar av ett urval resultatparametrar istället för att lägga vikt vid vad som kännetecknar själva processen och medarbetares kompetens.
- uppdelning av verksamheten i decentraliserade delar som söker egen vinstmaximering snarare än goda samverkanslösningar. Det

samlade resultatet anses då bli större eftersom arbetet i varje enhet då inte "störs" av ovidkommande hänsyn till annat.

- konkurrens mellan delarna för att gynna de högpresterande och "slå ut" de underpresterande.
- flexibla anställningsförfaranden där människor kan bytas ut och sättas in beroende på de nya krav som man möter i "marknaden".
- ständigt minskade direkta kostnader för att skapa större vinster och göra det möjligt med allt större utdelning av vinster till finansärer och principaler.

När man läser dessa grundläggande principer och jämför dem med Layards punkter står det klart varför NPM inte håller måttet. I en NPM-dominerad verksamhet tänker man sig helt enkelt inte att de underställda, och absolut inte kunderna, självständigt och efter eget förstånd skall kunna hjälpa till att klara olika problem och kriser. De förväntas vara automater, ja närmast slavar, som följer en av principalerna (eliten) förutbestämd plan.

Forskare och fackliga företrädare påpekar nu hur människorna i organisationen genom tillämpningen av NPM riskerar att bli "ansiktslösa robotar" – vilket är tvärtemot den samhällsutveckling mot allt mer självmedvetna och socialt inriktade människor som enligt Layards studier skulle vara önskvärd. Den unika mänskliga potential som finns i ett samhälle blir genom denna hierarkiska styrning osynlig och blockeras. Ledning och folk går inte i takt.

NPM främjar därför korruption och ansvarslöshet. Ledningen och politikerna kan, om det uppdragas brister, skylla på att de "underställda" inte följt givna reglementen eller att regelsystemet som sådant är alltför begränsat och behöver kompletteras och utökas. Man kan då tillsätta en utredning för att skapa ytterligare och förfinade regler, kriterier, modeller och riktlinjer som skall tillämpas. När dessa slutligen får effekt har verksamheten förändrats. Principalen har då redan lämnat verksamheten och är utan skuld för de brister som uppdragas. Styrningen blir därmed också "ansvarslös".

Så länge detta pågår lever vi i en otrygg och flytande värld, och är helt i händerna på olika makthavare. Detta förhållande kan ändras först då vi som medborgare får tillgång till säkrare och bättre underlag för att själva medverka till goda och stabila lösningar. Det duger då inte att massmedia, som nu, bara fångar upp "tyckande" från folk på stan. Det är en helt annan och djupare samhällsdialog som skulle behöva föras mellan förtroendevalda, ledning och medborgare.

Först om och när en sådan dialog kommer till stånd kan vi som medborgare och väljare utveckla en större förståelse för vår tids problem och tillsammans med våra politiker hjälpas åt att lösa dem. Jag återkommer till det.

Referenser

<http://www.bokus.com/bok/9780241952795/happiness/>

https://naetverkssamhaellet.se/Filerpdf/Bloggar/Bloggar2013/Vinnova_VR_2009_07.pdf

<http://www.bokus.com/bok/9789163704499/bortom-tankefallan-om-organisatoriska-landskap-ledarskap-och-personalarbete-i-framtiden/>

<https://www.bengtharry.me/?p=2135>